

Atsiliepinimas apie Lenkijos geografijos vadovėlius ir juose esamą informaciją apie Lietuvą

Roman Malarz, Mariusz Szubert, Tomasz Rachwał – Planeta Nowa, 223 p., Warszawa, 2017.

Vadovėlis skirtas vidurinei mokyklai, 7 klasei, parengtas pagal naują pagrindinę ugdymo programą.

Pirmas skyrius – *Podstawy geografii* (Geografijos pagrindai), 8 psl., 3 temos. Pirmame įvadiniame skyriuje nagrinėjama ką tiria geografija, analizuojamas geografinis tinklelis, mastelių bei žemėlapių ir planų rūšys. Skyriuje gausu nagrinėjamų objektų pavyzdžių bei su žemėlapiais ir masteliais susijusių užduočių.

Antras skyrius – *Srodowisko przyrodnicze Polski* (Lenkijos gamtinė aplinka), 59 psl., 13 temų. Antrame skyriuje nagrinėjama Lenkijos gamtinė geografija: geografinė padėtis, geologinė praeitis, kalnai, dabartiniai apledėjimai, paviršius, naudingosios iškasenos, veiksniai formuojantys Lenkijos klimatą, Lenkijos klimato savybės, Europos ir Lenkijos upės, Baltijos jūra, dirvožemis, miškai bei gamtosauga.

Trečias skyrius – *Ludnosc i urbanizacja Polski* (Lenkijos gyventojai ir urbanizacija), 36 psl., 8 temos. Trečiame skyriuje analizuojamas Europos politinis žemėlapis, Lenkijos administracinis suskirstymas, nagrinėjama Europos ir Lenkijos gyventojų kaita, lyties ir amžiaus struktūra, gyventojų pasiskirstymas ir tankumas, migracijos, gyventojų etninė struktūra, Lenkijos urbanizacija.

Ketvirtas skyrius – *Rolnictwo i przemysl Polski* (Lenkijos žemės ūkis ir pramonė), 22 psl., 6 temos. Ketvirtame skyriuje nagrinėjamos žemės ūkiui tinkamos gamtinės ir ekonominės sąlygos, išauginama augalinė ir gyvulinė produkcija, analizuojami Lenkijos pramonėje vykstantys pokyčiai, energetika bei su Baltijos jūra susijusi ekonomika.

Penttas skyrius – *Uslugi w Polsce* (Lenkijos paslaugos), 36 psl., 3 temos. Šiame skyriuje analizuojamos paslaugų rūšys, transportas ir ryšiai, turizmas ir prekyba.

Šeštas skyrius – *Zanieczyszczenie srodowiska przyrodniczego Polski* (Lenkijos gamtinės aplinkos užterštumas), 4 psl., 1 tema. Šiame trumpame skyriuje nagrinėjama tik viena Lenkijos gamtinės aplinkos užterštumo tema. Pateikiama kaip užteršia aplinka pramonė, buitinės atliekos, žemės ūkis, transportas. Temą apibendrina su užterštumu susiję reiškiniai – poveikis vidaus vandenims, gyvai gamtai, žmogaus sveikatai.

Septintas skyrius – *Relacje miedzy elementami srodowiska geograficznego* (Gamtinės aplinkos elementų tarpusavio sąveika), 25 psl., 7 temos. Septintame skyriuje analizuojamos labai aktualios kiekvienai valstybei temos. Skyrių pradeda tema apie teritorijas su padidintu potvynių ir sausumos patvinimo pavojumi, aiškinama kaip apsisaugoti nuo potvynių ir ką daryti ištikus šiai nelaimėi. Toliau skyriuje nuodugniai analizuojamos vietinės sąlygos gaminti atsinaujinančią energiją, pateikiamos ir analizuojamos problemos susijusios su didelių miestų ir gyventojų didėjimu juose, gyvenviečių bei gyventojų amžiaus struktūros pokyčiai, kaimo gyventojų mažėjimas ir su šiuo reiškiniu susijusių problemų aktualumas, reikšmingi politiniai ir ekonominiai ūkio pokyčiai įvykę po 1989 metų, transporto įtaka pramonei ir paslaugoms bei gamtinių ir kultūrinių sąlygų įtaka turizmo vystymuisi.

Metodologinis lygis. Vadovėlio tekstą papildo iliustracijos: gausūs skirtingo mastelio Lenkijos žemėlapiai, kartoschemos, schemas, diagramos, nuotraukos, lentelės. Iliustracijos užima apie vieną trečdalį vadovėlio apimties. Jos puikiai papildo tekstą, o vadovėlį daro patrauklesnį, geriau suprantamą. Kiekvieno poskyrio pabaigoje pateikiamas trumpas apibendrinimas ir kelios praktinės užduotys. Po kiekvieno skyriaus taip pat pateikiamos esminės glaustos ir sunumeruotos išvados (*Podsumowania*) ir visam skyriui skirtos apibendrinančios užduotys (*Sprawdz sie*). Verta paminėti ir dar vieną teigiamą aspektą – kiekviena tema prasideda įdomia įvadine užduotimi (*Zanim zaczniez...*). Vadovėlio paskutiniuose puslapiuose yra pateikti įdomios tiriamosios projektinės veiklos aprašymai – pavyzdžiai. Jie gausiai iliustruoti, praturtinti supratimą pagilinančiomis schemomis, nuotraukomis ir žemėlapiais. Ši siūloma projektinė veikla skirta savo gyvenamajam regionui ar artimai gimtinei pažinti. Po šių tiriamosios veiklos pavyzdžių yra gausu įvairių mokymąsi papildančių statistinių lentelių, įdėtas dvipusis Europos ir Lenkijos gamtinis žemėlapis.

Recenzento nuomone vadovėlis yra tinkamai metodiškai parengtas. Kiekvieną temą papildo bendra gamtinės geografijos informacija tinkanti nagrinėjamai temai („*Aby lepiej zrozumiec...*“), svarbiausios temos sąvokos paryškintos, sąvokų žodynyje yra pateikiami paaiškinimai, nemažai užduočių skirtų savarankiškam temos nagrinėjimui bei užduočių su žvaigždute kas reiškia, kad jos yra sudėtingesnės ir gali atlikti nevisi mokiniai. Labai įdomios vadovėlio dalys – „Keliautojo akimis“ („*Oczami podroznika*“). Šiuose puslapiuose reprezentuojamos įdomios Lenkijos vietos tinkamos keliauti su šeima, draugais ar klase.

Taip pat verta paminėti, kad vadovėlis parengtas pagal naują geografijos ugdymo programą, tad pabrėžiama, kad jame atsirado pirmas įvadinis skyrius „Podstawy geografii“, skirtas prisiminti ir įtvirtinti geografinius gebėjimus bei gebėjimus dirbti su žemėlapiais.

Apibendrinant galima teigti, kad šis vadovėlis skatina mokinių mąstymą, dalykinių geografinių gebėjimų bei socialinės kompetencijos ugdymą. Tačiau verta pastebėti, kad paskutiniai puslapiai galėtų būti skirti internetinėms nuorodoms į esmines statistinių duomenų bazes, kuriose moksleiviai galėtų patys rasti naujausią ir patikimą informaciją. Tai būtų naudinga, nes vadovėlyje esanti statistika yra greitai senstanti. Tokios internetinės nuorodos sudarytų galimybes išsamiau palyginti pasaulio šalių demografinius, ekonominius ar socialinius rodiklius, ugdyti gebėjimus analizuoti ir interpretuoti statistinę medžiagą.

Informacija apie Lietuvą. Kadangi vadovėlis yra skirtas nagrinėti Lenkijos gamtą ir ūkį, informacijos apie Lietuvą beveik nėra. Informacija apie Lietuvą pateikta pirmo skyriaus antroje temoje pristatant Lenkijos geografinę padėtį. Lietuva pavaizduota Europos ir Lenkijos gamtiniuose žemėlapiuose (22 ir 23 psl.), pateiktos Lenkijos kaimynės su sienų ilgiais. Taip pat Lietuva pavaizduota Europos politiniame (85 psl.), Europos gyventojų natūralaus prieaugio (91 psl.), Europos gyventojų nedarbo lygio (111 psl.) ir Europos telekomunikacijos paslaugų (151 psl.) žemėlapiuose. Žemėlapiuose pateikta informacija teisinga.

104 psl. yra pateikta Lietuvos tautinės sudėties diagrama, skirta palyginti Lenkijos ir kitų kaimyninių šalių tautinę sudėtį. Klausimas – kelintų metų duomenys?

Marcin Chrabelski, Magdalena Dudaczyk - Geografia, 212 psl., Gdynia, 2017. Vadovėlis skirtas vidurinei mokyklai, 7 klasei, parengtas pagal naują pagrindinę ugdymo programą.

Pirmas skyrius – *Srodowisko przyrodnicze* (Gamtinė aplinka), 69 psl., 15 temų. Pirmame vadovėlio skyriuje aptariama Lenkijos geografinė padėtis, valstybės valdymas, nagrinėjama Lenkijos geologinė sąranga, poledyninis paviršius, kalnai, naudingosios iškasenos, orai ir klimatas, vidaus ir požeminiai vandenys, dirvožemiai, augalijos ir gyvūnijos pasaulis, Baltijos jūra, gamtos ir kultūros objektų apsauga, išanalizuojamos Lenkijos gamtos savybės tinkančios ūkiui vystytis.

Antras skyrius – *Ludnosc* (Gyventojai), 35 psl., 7 temos. Antrame skyriuje analizuojamas Lenkijos gyventojų pasiskirstymas ir tankumas, gyventojų kaita nuo XX am. pirmos pusės iki dabar, gyventojų amžiaus ir lyties struktūra, migracijos, Lenkijos bei kai kurių Europos šalių gyventojų tautinė ir etninė sudėtis, Lenkijos gyventojų nedarbo bei darbingų gyventojų pasiskirstymo pagal darbo pobūdį struktūros, urbanizacija Europoje ir Lietuvoje.

Trečias skyrius – *Gospodarka* (Ekonomika), 43 psl., 9 temos. Trečiame skyriuje nagrinėjami Lenkijos ūkio vystymuisi svarbūs ekonominiai veiksniai, augalininkystė, gyvulininkystė, Baltijos jūros ūkinė reikšmė Lenkijai, pramonė, paslaugų plėtra, transportas ir ryšiai, turizmas, aptariami Lenkijos ekonomikos pasiekimai pasaulio mastu.

Ketvirtas skyrius – *Relacje między elementami srodowiska przyrodniczego na przykladzie wybranych obszarow Polski* (Gamtinės aplinkos elementų tarpusavio sąveika kai kurių Lenkijos sričių pavyzdžiu), 27 psl., 6 temos. Šiame skyriuje analizuojamos ūkininkavimo sąlygos ir galimybės upių baseinuose bei aptariami potvynių pavojai gamtai ir ūkiui, taip pat analizuojamos gamtinės sąlygos palankio elektros energijai išgauti bei galimybes elektrinių išsidėstymui šalies teritorijoje, nagrinėjami elektros energijos gamybos būdai ir elektrinės, analizuojama Lenkijos didmiesčių plėtra ir priemiesčių apgyvendinimo pokyčiai, aptiriamos problemos susijusios su Lenkijos gyventojų amžiaus pokyčiais bei atskirų regionų senėjimu, lyginama planinė ir rinkos ekonomika, analizuojamos problemos kurias kelia Lenkijos autostrados ir magistralės.

Penktas skyrius – *Wlasny region* (Mano regionas), 5 psl. Šiame skyriuje išskirti Lenkijos regionai bei pateikta jų bendra charakteristika. Antroje skyriaus dalyje mokiniams siūloma visapusiškai, remiantis pateiktais gamtiniais, socialiniais, istoriniais, etniniais ir ekonominiais rodikliais, išanalizuoti savo gyvenamą regioną. Taip pat siūloma sukurti mini turistinį vadovą po savo gimtąjį regioną.

Šeštasis skyrius – *Mala ojczyzna* (Mažoji gimtinė), 3 psl. Šitame baigiamajame skyriuje mokiniams siūloma labiau susiaurinti gyvenamąjį regioną ir ištirti savo mažąją gimtinę. Siūlomi edukacinių projektų planai kaip tai padaryti (*Jak to zrobic?*) bei žaidimo ir darbo grupėse planai.

Metodologinis lygis. Vadovėlio tekstą papildo iliustracijos: gausūs skirtingo mastelio Lenkijos žemėlapiai, kartoschemos, schemas, diagramos, nuotraukos, lentelės. Iliustracijos užima apie vieną trečdalį vadovėlio apimties. Jos puikiai papildo tekstą, o vadovėlį daro patrauklesnį, geriau suprantamą. Po kiekvieno skyriaus pateikiamos visam skyriui skirtos apibendrinančios užduotys (*Sprawdz, czy potrafisz*). Vadovėlį užbaigia sąvokų rodyklė (*Indeks*).

Recenzento nuomone vadovėlis yra tinkamai metodiškai parengtas pagal naują geografijos ugdymo programą. Svarbiausios temos sąvokos paryškintos skyriaus spalvą atitinkančiomis spalvomis. Kiekviena tema pasibaigia glaustomis, tačiau esminėmis išvodomis (*Podsumowanie*) bei keliomis temai skirtomis užduotimis (*Sprawdz sie*). Kai kurios temos yra papildytos svarbia informacija „*To wazne*“. Verta paminėti dar vieną įdomų vadovėlyje esantį dalyką – kai kuriose

temose pateiktos įdomios užduotys papildančios temos nagrinėjimą (*Jak to zrobic?*). Tai yra pvz., Lenkijos natūralaus gyventojų kiekio prieaugio apskaičiavimas arba pagal išvardintus veiksnius siūloma išanalizuoti savo gimtojo miesto gyventojų demografinę struktūrą. Taip pat atskirose temose yra pateikti įvairūs šaltiniai papiuldomai analizei (*Material zrodlowy* ir *Polecenia do materialu zrodlowego*).

Apibendrinant galima teigti, kad šis vadovėlis skatina mokinių mąstymą, dalykinių geografinių gebėjimų bei socialinės kompetencijos ugdymą. Tačiau verta pastebėti, kad paskutiniai puslapiai galėtų būti skirti internetinėms nuorodoms į esmines statistinių duomenų bazes, kuriose moksleiviai galėtų patys rasti naujausią ir patikimą informaciją. Tai būtų naudinga, nes vadovėlyje esanti statistika yra greitai senstanti. Tokios internetinės nuorodos sudarytų galimybes išsamiau palyginti pasaulio šalių demografinius, ekonominius ar socialinius rodiklius, ugdyti gebėjimus analizuoti ir interpretuoti statistinę medžiagą.

Informacija apie Lietuvą. Kadangi vadovėlis yra skirtas nagrinėti Lenkijos gamtą ir ūkį, informacijos apie Lietuvą beveik nėra. Lietuva, tiksliau su Lietuva susijusi informacija, pavaizduota gana įdomiame žemėlapyje 7 psl. temoje „Lenkijos geografinė padėtis ir jos regionai“. Šiame žemėlapyje apskaičiuotas kiekvienos pateiktos Europos valstybės plotas. Toje pačioje temoje Lietuva pavaizduota ir kituose politiniuose bei Lenkijos regionus vaizduojančiuose žemėlapiuose 9 ir 10 psl. Lietuva kituose vadovėlio žemėlapiuose: Lenkijos upės ir upių baseinai (53 psl.), Europos miškingumas (61 psl.), Baltijos jūros regionas (66 psl.), Natūralaus Europos gyventojų skaičiaus augimas 2015 m (87 psl.), Europos etninės grupės (98 psl.) bei Europos urbanizacija (114 psl.). Žemėlapiuose pateikta informacija yra teisinga.

Wojciech Bialek, Grażyna Wnuk – Teraz geografia, 244 psl., Torun. Vadovėlis skirtas vidurinei mokyklai, 7 klasei, parengtas pagal naują pagrindinę ugdymo programą.

Pirmas skyrius – *Srodowisko przyrodnicze Polski na tle Europy* (Lenkijos gamtinė aplinka Europos kontekste), 56 psl., 13 temų. Pirmame vadovėlio skyriuje aptariama Lenkijos geografinė padėtis, valstybės valdymas, nagrinėjama Lenkijos geologinė sąranga, poledyninis paviršius, kalnai, naudingosios iškasenos, klimatai lemiantys veiksniai bei jų įtaka žmogaus ūkininkavimui, upės ir ežerai, dirvožemiai, augalijos ir gyvūnijos pasaulis, Baltijos jūra, gamtos ir kultūros objektų apsauga.

Antras skyrius – *Spoleczenstwo Polski na tle Europy* (Lenkijos visuomenė Europos kontekste), 24 psl., 9 temos. Antrame skyriuje analizuojamas Lenkijos gyventojų pasiskirstymas ir tankumas, gyventojų kaita nuo 1945 metų, gyventojų amžiaus ir lyties struktūra, migracijos, Lenkijos bei kai kurių Europos šalių gyventojų tautinė ir etninė sudėtis, Lenkijos gyventojų nedarbo bei darbingų gyventojų pasiskirstymo pagal darbo pobūdį struktūros, urbanizacijos procesai Europoje ir Lietuvoje.

Trečias skyrius – *Gospodarka Polski na tle Europy* (Lenkijos ekonomika Europos kontekste), 45 psl., 11 temų. Trečiame skyriuje nagrinėjami Lenkijos ūkio vystymuisi svarbūs ekonominiai veiksniai, pagrindinės augalininkystės kultūros, gyvulininkystė, pramonė, paslaugų reikšmė ir plėtra, transportas ir ryšiai, Baltijos jūros ūkis, turizmas, aptariami Lenkijos ekonomikos pasiekimai ir tarptautiniai ryšiai.

Ketvirtas skyrius – *Relacje między elementami środowiska geograficznego w Polsce* (Lenkijos geografinės aplinkos elementų tarpusavio sąveika), 40 psl., 8 temos. Šiame skyriuje analizuojamos ūkininkavimo sąlygos ir galimybės upių baseinuose, aptariami potvynių pavojai gamtai ir ūkiui, nagrinėjami elektros energijos gamybos būdai ir elektrinės, analizuojama Lenkijos didmiesčių plėtra ir priemiesčių apgyvendinimo pokyčiai, aptariamos problemos susijusios su Lenkijos gyventojų amžiaus pokyčiais bei atskirų regionų ir kaimo gyvenviečių senėjimu, transporto plėtra ir investicijos į šią sferą, turizmo plėtra.

Penktas skyrius – *Wlasny region* (Mano regionas), 33 psl., 8 temos. Skyriaus pirmoje temoje mokiniams siūloma visapusiškai, remiantis pateiktais patarimais išanalizuoti savo gyvenamą regioną. Taip pat patariama kaip surinkti, išanalizuoti ir pateikti apibendrintą medžiagą apie savo gimtąjį regioną. Toliau skyriuje išskirti Lenkijos regionai bei pateikta jų charakteristika. Ngrinėjami regionai: Baltijos pajūris, Mozūrijos ežerynas, Vidurio Lenkijos žemumos, aukštumos, priekalnės, Karpatų kalnai ir Sudėtai.

Šeštasis skyrius – *Moja „mala ojczyzna“* (Mano „mažoji gimtinė“), 10 psl. Šitame baigiamajame skyriuje mokiniams siūloma labiau susiaurinti gyvenamąjį regioną ir iširti savo mažąją gimtinę. Siūlomi edukaciniai projektai.

Metodologinis lygis. Vadovėlio tekstą papildo iliustracijos: gausūs skirtingo mastelio Lenkijos žemėlapiai, kartoschemos, schemas, diagramos, nuotraukos, lentelės. Iliustracijos užima apie vieną trečdalią vadovėlio apimties. Jos puikiai papildo tekstą, o vadovėlį daro patrauklesnį, geriau suprantamą.

Recenzento nuomone vadovėlis yra tinkamai metodiškai parengtas pagal naują geografijos ugdymo programą. Svarbiausios temos sąvokos yra paryškintos. Kiekviena tema pasibaigia keliomis temai skirtomis užduotimis (*Potrafisz to wykonac*). Kai kurios temos yra papildytos svarbia informacija arba įdomiais faktais (*Czy wiesz, ze...*). Verta paminėti, kad vadovėlyje yra įdėta keletas kokybiškų teminių žemėlapių, tad mokiniams galima išsiversti be atlaso (pvz., Europos politinis žemėlapis, Europos gamtinis žemėlapis ir t.t).

Apibendrinant galima teigti, kad šis vadovėlis skatina mokinių mąstymą, dalykinių geografinių gebėjimų bei socialinės kompetencijos ugdymą. Tačiau verta pastebėti, kad paskutiniai puslapiai galėtų būti skirti internetinėms nuorodoms į esmines statistinių duomenų bazes, kuriose moksleiviai galėtų patys rasti naujausią ir patikimą informaciją. Tai būtų naudinga, nes vadovėlyje esanti statistika yra greitai senstanti. Tokios internetinės nuorodos sudarytų galimybes išsamiau palyginti pasaulio šalių demografinius, ekonominius ar socialinius rodiklius, ugdyti gebėjimus analizuoti ir interpretuoti statistinę medžiagą.

Informacija apie Lietuvą. Kadangi vadovėlis yra skirtas nagrinėti Lenkijos gamtą ir ūkį, informacijos apie Lietuvą beveik nėra. Lietuvos teritorija vaizduojama 7, 36, 41 ir 90 puslapiuose. Taip pat 91 psl. šalia kitų Europos šalių pateikti Lietuvos urbanizacijos duomenys. Visa negausi vadovėlyje vaizduojama informacija yra teisinga.

Išvados:

1. Recenzuoti vadovėliai yra gero teorinio ir dalykinio lygio, gerai, gausiai ir įdomiai iliustruoti įvairaus mastelio žemėlapiiais, diagramomis, kartoschemomis, schemomis, nuotraukomis. Vadovėliuose gausu įdomių ir aktualių pavyzdžių, yra temas apibendrinantys teiginiai, teorinės ir praktinės užduotys. Kai kurios temos yra papildytos svarbia informacija arba įdomiais faktais.

2. Recenzuojamuose vadovėliuose informacijos apie Lietuvą beveik nėra. Lietuva pavaizduota Europos ir Lenkijos gamtiniuose žemėlapiuose, kituose teminiuose Europos žemėlapiuose bei vienoje diagramoje ir lentelėje. Pateikta informacija yra korektiška ir teisinga.

Doc. Dr. Regina Venckienė
Lietuvos edukologijos universitetas,
Gamtos, matematikos ir technologijų fakultetas,
Geografijos ir turizmo katedra.
El. paštas: regina.venckiene@leu.lt
Tel. (8 5) 279 0621

Roman Malarz, Mariusz Szubert, Tomasz Rachwał – Planeta Nowa, 223 p., Warszawa, 2017.

Podręcznik przygotowany zgodnie z nową podstawą programową dla klasy 7

Podręcznik składa się z 7 rozdziałów: *Podstawy geografii, Środowisko przyrodnicze Polski, Ludność i urbanizacja Polski, Rolnictwo i przemysł Polski, Usługi w Polsce, Zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego Polski, Relacje między elementami środowiska geograficznego.*

Metodologiczny poziom podręcznika. Ilustracje podręczników uzupełniają tekst: różne mapy, skalę, schematy, wykresy, zdjęcia, tabele. Ilustracje obejmują około jednej trzeciej objętości podręcznika. Doskonale uzupełniają tekst i sprawiają, że podręcznik jest bardziej atrakcyjny i zrozumiały. Na końcu każdej sekcji przedstawiono krótkie podsumowanie i kilka praktycznych zadań. Po każdym rozdziale podaje się również istotne i ponumerowane wnioski (*Podsumowania*) oraz zadania podsumowujące dla całego odcinka (*Sprawdź się*). Warto wspomnieć o innym pozytywnym aspekcie - każdy temat zaczyna się od ciekawego wstępnego zadania (*Zanim zaczniesz...*). Koniec podręcznika zawiera kilka interesujących badań lub działań związanych z projektem. Zadania są bogato ilustrowane, wiele schematów, zdjęć i map. Ta proponowana działalność projektowa ma na celu poznanie swego regionu zamieszkania lub terytorium w pobliżu miejsca urodzenia (*Mała ojczyzna*). Na końcu podręcznika znajduje się wiele różnych statystycznych tablic, tak że dodana dwukierunkowa europejska i polska mapa naturalna.

Moim zdaniem podręcznik jest odpowiednio przygotowany metodycznie. Każdy temat jest uzupełniany ogólnymi informacjami geograficznymi („*Aby lepiej zrozumieć...*“ itd.), kluczowe pojęcia są wyróżnione, słownik zawiera wyjaśnienia, wiele różnych poziomów zadań (na przykład z gwiazdą). Bardzo interesujące części podręcznika - „*Oczami podróżnika*“. Te strony reprezentują ciekawe polskie miejsca odpowiednie do podróżowania z rodziną, przyjaciółmi lub klasą.

Podręcznik przygotowany zgodnie z nową podstawą programową. Dlatego pojawił się rozdział wprowadzający - "Podstawy geografii" do zapamiętywania i konsolidacji możliwości geograficznych i umiejętności pracy z mapami.

Informacja o Litwie. Ponieważ podręcznik ma na celu zbadanie natury i gospodarki Polski, prawie nie ma informacji o Litwie. Informacje o Litwie przedstawiono w drugiej części pierwszego rozdziału, przedstawiającej położenie geograficzne Polski. Litwa jest przedstawiona na europejskich i polskich mapach przyrodniczych (strony 22 i 23), Litwa jest wymieniona z innymi polskimi sąsiadami, Litwa jest również przedstawiona na tych mapach - figuruje na europejskiej mapie politycznej (85 stron), naturalnym wzroście liczby ludności w Europie (91 stron), stopie bezrobocia w populacji europejskiej (111) i europejskich usługach telekomunikacyjnych (151 stron). Informacje na mapach są poprawne.

Na stronie 104 przedstawiono schemat składu narodowego Litwy w celu porównania składu narodowego Polski i innych krajów sąsiednich. Pytanie - Jakie są lata roku?

Marcin Chrabelski, Magdalena Dudaczyk - Geografia, 212 str., Gdynia, 2017. Podręcznik przygotowany zgodnie z nową podstawą programową dla klasy 7.

Podręcznik składa się z 6 rozdziałów: *Środowisko przyrodnicze, Ludność, Gospodarka, Relacje między elementami środowiska przyrodniczego na przykładzie wybranych obszarów Polski, Własny region, Mała ojczyzna,*

Metodologiczny poziom podręcznika. Ilustracje podręczników uzupełniają tekst: różne mapy, skalę, schematy, wykresy, zdjęcia, tabeli. Ilustracje obejmują około jednej trzeciej objętości podręcznika. Doskonale uzupełniają tekst i sprawiają, że podręcznik jest bardziej atrakcyjny i zrozumiały. Na końcu każdego rozdziału przedstawiono kilka praktycznych zadań (*Sprawdź, czy potrafisz*). Na końcu podręcznika znajduje się słownik – *Indeks*.

Moim zdaniem podręcznik jest odpowiednio przygotowany metodycznie. Najważniejsze pojęcia tematu są wyróżnione innym kolorem. Każdy temat zakańcza się zwięzłymi, ale merytorycznymi wnioskami (*Podsumowani*) i kilkoma zadaniami do tego tematu (*Sprawdź się*). Niektóre tematy są uzupełniane ważnymi informacjami „*To ważne*“. Warto wspomnieć o innym interesującym temacie w podręczniku - niektóre tematy dostarczają interesujących tematów do dalszych badań (*Jak to zrobić?*). Na przykład - wyliczenie naturalnego przyrostu naturalnego w Polsce, analiza struktury demograficznej mieszkańców rodzinnego miasta, itd. Tak ze znajdują się różne źródła analizy (*Materiał źródłowy czy Polecenia do materiału źródłowego*).

Informacja o Litwie. Ponieważ podręcznik ma na celu zbadanie natury i gospodarki Polski, prawie nie ma informacji o Litwie. Informacje związane z Litwą przedstawione na dość interesującej mapie na stronie 7 (temat "Położenie geograficzne Litwy i jej regionów"). Ta mapa oblicza obszar każdego kraju europejskiego. Litwa jest również przedstawione na mapach na stronie 9 i 10 a także na innych mapach Polski: polskie rzeki i dorzecza (strona 53), Europejskie lasy (strona 61), region Morza Bałtyckiego (strona 66), wzrost naturalnej Europy w 2015 r. (strona 87), Europejskie grupy etniczne (strona 98) i urbanizacji europejskiej (strona 114). Informacje na mapach są poprawne.

Wojciech Białek, Grażyna Wnuk – Teraz geografia, 244 str., Toruń. Podręcznik przygotowany zgodnie z nową podstawą programową dla klasy 7.

Podręcznik składa się z 6 rozdziałów: *Środowisko przyrodnicze Polski na tle Europy, Społeczeństwo Polski na tle Europy, Gospodarka Polski na tle Europy, Relacje między elementami środowiska geograficznego w Polsce, Własny region, Moja „mała ojczyzna“.*

Metodologiczny poziom podręcznika. Ilustracje podręczników uzupełniają tekst: różne mapy, skalę, schematy, wykresy, zdjęcia, tabeli. Ilustracje obejmują około jednej trzeciej objętości podręcznika. Doskonale uzupełniają tekst i sprawiają, że podręcznik jest bardziej atrakcyjny i zrozumiały.

Moim zdaniem podręcznik jest odpowiednio przygotowany metodycznie. Najważniejsze pojęcia tematu są wyróżnione innym kolorem. Każdy temat zakańcza się kilkoma praktycznymi zadaniami

(Potrafisz to wykonać). Niektóre tematy są uzupełniane ważnymi informacjami lub interesującymi faktami *(Czy wiesz, że...)*.

Warto wspomnieć, że podręcznik zawiera kilka tematycznych map wysokiej jakości, dzięki czemu uczniowie mogą sobie poradzić bez atlasu (np. Europejska mapa polityczna, europejska mapa naturalna itp.).

Informacja o Litwie. Ponieważ podręcznik ma na celu zbadanie natury i gospodarki Polski, prawie nie ma informacji o Litwie. Terytorium Litwy jest przedstawione na stronach 7, 36, 41 i 90. Również na stronie 91 oprócz innych krajów europejskich dostarczane są dane urbanizacyjne Litwy. Informacje są poprawne.

Wnioski:

1. Podsumowując można powiedzieć że podręczniki zachęcają uczniów do myślenia, rozwija kompetencje zawodowe i kompetencje społeczne. Jednak warto zauważyć, że ostatnie strony mogą być wykorzystywane do odniesienia online podstawowych baz danych statystycznych, gdzie uczniowie mogą znaleźć najnowsze i najbardziej wiarygodne informacje. Ta informacja mogłaby być wykorzystana do porównania wskaźników demograficznych, gospodarczych i społecznych na świecie, pomogłoby rozwinąć zdolności do analizy i interpretacji materiału statystycznego.
2. Recenzowane podręczniki mają dobry poziom teoretyczny i metodologiczny, dobrze i ciekawie zilustrowane mapami, wykresami, diagramami i zdjęciami. Podręczniki zawierają wiele interesujących i odpowiednich przykładów, podsumowujących tematy, zadania teoretyczne i praktyczne. Niektóre tematy są uzupełniane ważnymi informacjami lub interesującymi faktami.
3. W recenzowanych podręcznikach prawie nie ma informacji o Litwie. Litwa znajduje się na europejskich i polskich mapach naturalnych, w innych mapach tematycznych Europy oraz na jednym wykresie i w tabeli. Podane informacje są poprawne.

Prof. nadz. dr. Regina Venckienė
Litewski Uniwersytet Edukacji
Wydział Studiów Naturalnych, Matematycznych i Technologicznych
Wydział Geografii i Turystyki
e-mail: : regina.venckiene@leu.lt
Tel. (8 5) 279 0621